

Č. PPZ-FSJ-142-001/2022-PZ

V Bratislave dňa 06.mája 2022

Usmernenie k plneniu povinností podľa zákona č. 297/2008 Z. z. pre právnické osoby a fyzické osoby - podnikateľov, ktoré poskytujú služby peňaženky virtuálnej meny a zmenárne virtuálnej meny, ktoré sú zaradené medzi povinné osoby podľa § 5 ods. 1 písm. o) a p) zákona č. 297/2008 Z.z.

Poskytovatelia zmenárenských služieb poskytujúci výmenu medzi virtuálnymi menami a fiat menami, ako aj poskytovatelia služieb peňaženky, nepodliehali žiadnej povinnosti EÚ identifikovať podozrivé, resp. neobvyklé obchodné činnosti. Teroristické skupiny preto mohli byť schopné prevádzať peniaze do finančného systému Únie alebo v rámci sietí virtuálnych mien, zatajením prevodov alebo využívaním určitého stupňa anonymity týchto platforiem. Bolo preto dôležité rozšíriť rozsah pôsobnosti smernice (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu tak, aby zahŕňala poskytovateľov zmenárenských služieb výmeny virtuálnych mien za menu s núteným obehom, ako aj poskytovateľov služieb peňaženky.

Anonymita virtuálnych mien umožňuje ich prípadné zneužitie na **trestné účely**. S cieľom potlačiť riziká týkajúce sa anonymity by vnútroštátne finančné spravodajské jednotky (Financial Intelligence Units – FIU) mali byť schopné získavať informácie, ktoré im umožnia priradiť k príslušným adresám virtuálnej meny totožnosť jej vlastníka.

Novelou zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) účinnou od 01.11.2020, došlo k rozšíreniu taxatívne vymedzeného okruhu povinných osôb aj o právnické a fyzické osoby poskytujúce služby peňaženky virtuálnej meny a zmenárne virtuálnej meny (ďalej len „poskytovatelia služieb v oblasti virtuálnych mien“) - VASP. Uvedená novela bola v tejto časti implementáciou smernice európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/843 z 30. mája 2018, ktorou sa menila smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu, do právneho poriadku Slovenskej republiky.

Právnická osoba alebo fyzická osoba - podnikateľ nadobúda status povinnej osoby zápisom predmetu činnosti (pre ktorý ho možno medzi povinné osoby zaradiť) do príslušného registra (napr. obchodný alebo živnostenský register SR) alebo príslušnej komory (napr. Slovenská advokátska komora) alebo bez takého zápisu v prípade zahájenia výkonu činnosti, ktoré nemusia byť výslovne zapísané ako predmet podnikateľskej činnosti, ak táto činnosť zodpovedá zaradeniu medzi povinné osoby podľa zákona (napr. obchodovanie s drahými kovmi, či obchody v hotovosti v hodnote najmenej 10 000 eur v zmysle § 5 ods. 3 zákona).

Z vyššie uvedeného vyplýva, že sú dve základné kritériá, ktoré zakladajú postavenie podnikateľského subjektu ako povinnej osoby v zmysle § 5 zákona, a to činnosť podnikateľským subjektom deklarovaná a činnosť podnikateľským subjektom fakticky vykonávaná, ktorá nie je uvedená v predmete podnikateľskej činnosti.

Preto v prípade, ak má podnikateľský subjekt v príslušnom registri zapísaný predmet činnosti, pre ktorý ho možno zaradiť medzi povinné osoby, je povinnou osobou v zmysle § 5 zákona bez ohľadu na to, či predmetnú činnosť fakticky vykonáva alebo nie, ak zákon neustanovuje inak.

Poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien môže podľa súčasnej právnej úpravy danú činnosť vykonávať iba za predpokladu, že má príslušné živnostenské oprávnenie. Podrobnosti o ohlasovaní, druhoch a rozsahu živností upravuje zákon č. 455/1991 Z.z. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Živnostenský zákon“) a príloha č. 2 (Viazané živnosti) Živnostenského zákona. Zápis živnostenským zákonom určených údajov vykonávajú okresné úrady, odbor živnostenského podnikania.

Na základe príslušného živnostenského oprávnenia osoba v rámci svojej podnikateľskej činnosti poskytuje služby klientom (tretím osobám). Poskytovaním služieb v oblasti virtuálnych mien sa rozumie najmä prevádzkovanie webových sídiel či mobilných aplikácií umožňujúcich vykonávanie obchodov s virtuálnou menou (nákup virtuálnej meny za fiat menu a naopak), či prevádzkovanie/poskytovanie aplikácií alebo iných mechanizmov na držanie, ukladanie a prevod virtuálnej meny v mene ich klientov.

Poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien musí disponovať jednak príslušným živnostenským oprávnením (zapísaný predmet činnosti v Živnostenskom registri SR) v zmysle Živnostenského zákona a zároveň musí danú činnosť aj reálne vykonávať, t.j. svoje služby poskytovať klientom (tretím osobám). Ak osoba spĺňa uvedené predpoklady, možno ju zaradiť medzi povinné osoby podľa § 5 ods. 1 písm. o) a p) zákona. Uvedený právny názor vychádza z logického výkladu zákona, že osoba, ktorá reálne neposkytuje svoje služby v uvedenej oblasti nemá žiadnych klientov, nevykonáva obchody a neuzatvára obchodné vzťahy podľa § 9 písm. d), f) a g) zákona.

Podmienkami naplnenia definície povinnej osoby podľa § 5 ods. 1 písm. o) a p) zákona sú tak nasledovné predpoklady:

- a) príslušné živnostenské oprávnenie v zmysle Živnostenského zákona,
- b) poskytovanie služby zmenárne virtuálnej meny a/alebo peňaženky virtuálnej meny klientom, ako predmet svojej podnikateľskej činnosti.

Na základe uvedeného, slovenská právnická osoba alebo fyzická osoba - podnikateľ, ktorá má predmetné živnostenské oprávnenie na poskytovanie služieb peňaženky virtuálnej meny a/alebo zmenárne virtuálnej meny, avšak túto službu žiadnym klientom reálne neposkytuje, nenapĺňa tak jeden z kľúčových predpokladov definície povinnej osoby v zmysle § 5 ods. 1 písm. o) a p) zákona. Povinnou osobou je osoba iba v prípade, keď v rámci svojej podnikateľskej činnosti poskytuje služby v oblasti virtuálnych mien. Za výkon podnikateľskej činnosti nie je možné považovať správu vlastného majetku, ak pri nej nedochádza k výkonu určitej podnikateľskej činnosti. Za výkon podnikateľskej činnosti v oblasti virtuálnych mien teda

nemožno považovať nákup a predaj virtuálnej meny za fiat menu na burzách, držbu virtuálnej meny v peňaženke virtuálnej meny a podobne, ak daná osoba koná vo vlastnom mene (na vlastný účet) a s vlastným majetkom, t.j. využíva služby iných subjektov, ale sama žiadne služby tretím osobám neposkytuje.

Slovenské právnické alebo fyzické osoby - podnikatelia poskytujúce služby v oblasti virtuálnych mien sú pri poskytovaní takýchto služieb zaradené medzi povinné osoby v zmysle § 5 ods. 1 písm. o) a p) zákona, len ak túto činnosť majú uvedenú v predmete podnikania čiže majú na to živnostenské oprávnenie. V opačnom prípade pôjde o protiprávne konanie, ktoré porušuje Živnostenským zákonom stanovenú povinnosť vykonávať určitú podnikateľskú činnosť na základe živnostenského oprávnenia, a zároveň bude zakladať deliktuálnu resp. trestnoprávnu zodpovednosť osoby za takéto konanie (neoprávnené podnikanie).

Vzhľadom na rôznorodosť predmetov podnikateľskej činnosti povinných osôb, je pri posudzovaní, či subjekt je alebo nie je povinnou osobou, vždy potrebné prihliadať na jednotlivé špecifiká daného subjektu a ním vykonávanú podnikateľskú činnosť. Zároveň je nevyhnutné pristupovať k výkladu ustanovení zákona na základe ich účelu s poukazom na eurokonformný výklad (t.j. v súlade s komunitárnym právom).

Medzi hlavné povinnosti vyplývajúce pre povinnú osobu zo zákona patria najmä:

1. vypracovať program vlastnej činnosti zameranej proti legalizácii a financovaniu terorizmu (§ 20 ods. 1, 2 zákona),
2. identifikovať, posudzovať, vyhodnocovať a aktualizovať riziká legalizácie a financovania terorizmu, a preukázať, že rozsah starostlivosti, ktorú vykonala vo vzťahu ku klientovi, je primeraný v závislosti od rizika legalizácie alebo financovania terorizmu (§ 20a zákona s poukazom na § 10 ods. 4 zákona)
3. vykonávať príslušnú starostlivosť vo vzťahu ku klientom (§ 10 až § 12 zákona),
4. posudzovať obchody a zisťovať možné neobvyklé obchodné operácie (ďalej len „NOO“) a vypracovať o výsledkoch posudzovania a zistenia účelu obchodov záznam a venovať osobitnú pozornosť obchodom uvedených v § 14 ods. 2 zákona,
5. odmietnuť uzavretie obchodného vzťahu, ak už bol uzavretý, tak ho ukončiť, alebo odmietnuť vykonanie obchodu (§ 15 zákona),
6. zdržať NOO (§ 16 zákona),
7. ohlásiť NOO (§ 17 zákona),
8. zachovávať mlčanlivosť o ohlášení NOO (§ 18 zákona),
9. spracovávať a uchovávať údaje (§ 19 zákona),
10. plniť ďalšie povinnosti v zmysle zákona (§ 21 zákona),
11. poskytnúť súčinnosť v rámci kontroly (§ 30 zákona).

V súvislosti s novými povinnosťami, ktoré zákon ukladá povinným osobám, v tomto prípade poskytovateľom služieb v oblasti virtuálnych mien, **bola ustanovená lehota na vykonanie nových opatrení v zmysle ustanovenia § 36b ods. 2 zákona, nie len k novým klientom, ale aj vo vzťahu k existujúcim klientom, a to do 31. mája 2021. Z uvedeného vyplýva že povinná osoba bola povinná najneskôr do 31.05.2021 vykonať k všetkým svojim existujúcim klientom, ktorých mala v klientskom vzťahu už pred účinnosťou zákona a neukončila**

s nimi zmluvný vzťah k 01.11.2020, starostlivosť v rozsahu, v akom bola novelou právna úprava zmenená.

Na základe § 26 ods. 2 písm. c) a § 29 zákona, kontrolu plnenia a dodržiavania povinností povinných osôb zo zákona vykonáva finančná spravodajská jednotka (ďalej len „FSJ“), ktorá je centrálnou národnou jednotkou v oblasti predchádzania a odhaľovania legalizácie a financovania terorizmu.

V prípade výkonu kontroly u povinnej osoby s väzbami na zahraničné subjekty, môže FSJ v zmysle ustanovenia § 28 zákona na medzinárodnej úrovni spolupracovať s orgánmi iných štátov, a to predovšetkým s tými orgánmi, ktoré pôsobia v oblasti predchádzania a odhaľovania legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu a kontroly plnenia povinností v zmysle zákona.

Výkon účinného „dohľadu nad praním špinavých peňazí“ vyplýva aj z revidovaných odporúčaní FATF (Finančný akčný výbor skupiny G7), podľa ktorých FSJ spolupracuje so zahraničnými FIU (Financial Intelligence Unit) bez ohľadu na ich administratívny, policajný, súdny alebo iný charakter, a to aj pri vykonávaní kontroly povinných osôb.

FSJ, na základe výsledkov vykonaných kontrol, dáva do pozornosti hlavne plnenie povinností súvisiacich s vypracovaním programu vlastnej činnosti, vykonávaním starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, posudzovaním obchodov, zisťovaním, ohlasovaním a zdržiavaním NOO, hodnotením a riadením rizík legalizácie alebo financovania terorizmu a taktiež zásadu poznaj svojho klienta („Know Your Customer“, ďalej „KYC“).

Program vlastnej činnosti

Ako už bolo vyššie uvedené, aby boli poskytovatelia služieb v oblasti virtuálnych mien pripravení plniť povinnosti vyplývajúce im zo zákona sú primárne povinný mať vypracovaný program vlastnej činnosti zameranej proti legalizácii a financovaniu terorizmu (ďalej len „program“) v zmysle § 20 zákona. Program je určitým manuálom pre povinnú osobu, ako postupovať pri plnení povinností podľa zákona v praxi. Je nevyhnutné aby bol program prispôbený na mieru každej povinnej osobe, a to vzhľadom na jej organizačnú štruktúru, veľkosť, podmienky a v neposlednom rade predmetu podnikania povinnej osoby, čo je v tomto prípade poskytovanie služieb v oblasti virtuálnych mien. Program musí obsahovať všetky náležitosti podľa § 20 ods. 2 písm. a) až k) zákona:

- a) prehľad konkrétnych foriem neobvyklých obchodných operácií podľa predmetu činnosti povinnej osoby, ktoré sa môžu vyskytnúť v jej podnikateľskej činnosti,
- b) spôsob vykonávania starostlivosti vo vzťahu ku klientovi,
- c) spôsob hodnotenia a riadenia rizík podľa § 20a zákona,
- d) postup pri posudzovaní, či je pripravovaný alebo vykonávaný obchod neobvyklý,
- e) postup od zistenia neobvyklej obchodnej operácie po jej neodkladné ohlásenie finančnej spravodajskej jednotke, vrátane postupu a zodpovednosti zamestnancov, ktorí neobvyklú obchodnú operáciu posudzujú,
- f) postup pri zdržaní neobvyklej obchodnej operácie podľa § 16 zákona,
- g) postup pri uchovávaní údajov podľa § 19 zákona,

- h) určenie osoby, ktorá zabezpečuje plnenie úloh pri ochrane pred legalizáciou a financovaním terorizmu, ohlasovanie neobvyklých obchodných operácií a prostredníctvom ktorej sa zabezpečuje priebežný styk s finančnou spravodajskou jednotkou, s uvedením jej mena, priezviska a pracovného zaradenia; ak takouto osobou nie je štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu, táto osoba musí byť vedúcim zamestnancom, musí mať možnosť priamej komunikácie so štatutárnym orgánom a dozorným orgánom a musí mať prístup k informáciám a dokladom, ktoré povinná osoba získala pri vykonávaní starostlivosti vo vzťahu ku klientovi,
- i) spôsob zabezpečenia ochrany zamestnanca, ktorý zisťuje neobvyklé obchodné operácie,
- j) obsah a harmonogram odbornej prípravy zamestnancov, ktorí môžu pri svojej práci prísť do styku s neobvyklou obchodnou operáciou,
- k) spôsob vykonávania kontroly dodržiavania programu a povinností vyplývajúcich z tohto zákona pre povinnú osobu.

Pri vypracovaní programu, vzhľadom na neustále sa vyvíjajúce trendy rizík, je potrebné vychádzať aj z odporúčaní zverejnených:

- na webovom sídle FSJ: <https://www.minv.sk/?financna-policia>
- na webovom sídle Ministerstva financií SR: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/financny-trh/sankcie-eu-osn/oblast-medzinarodnych-sankcii-eu-osn/informacia-dolezitych-webovych-strankach-k-sankciam/>, kde je možné sledovať aj rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN,
- na webovom sídle Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR: https://www.mzv.sk/europske_zalezitosti/europske_politiky-sankcie_eu ,
- na webovom sídle Národnej banky Slovenska: <https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/fintech/kryptoaktiva-a-initial-coin-offerings-icos/>

Podľa takto vypracovaného programu je potrebné zo strany povinnej osoby postupovať pri jednotlivých klientoch v rámci vykonania starostlivosti vo vzťahu ku klientovi podľa § 10 až § 12 zákona, pričom je povinná osoba povinná identifikovať, posudzovať, vyhodnocovať a aktualizovať riziká legalizácie a financovania terorizmu s prihliadnutím na riziká uvedené v prílohe č. 2 zákona. Hodnotenie rizík musí obsahovať určenie spôsobov a druhov opatrení, na základe ktorých povinná osoba pri svojej činnosti riadi a zmierňuje riziká, vykonáva vnútornú kontrolu a preveruje zamestnancov, pričom je povinná zohľadňovať aj výsledky národného hodnotenia rizík, ktoré sú súčasťou Správy z národného hodnotenia rizík SR, zverejnenej na stránke FSJ.

Povinná osoba poskytujúca služby v oblasti virtuálnych mien bude prihliadať najmä na niektorý, resp. kombináciu niektorých z nasledovných rizikových faktorov uvedených v prílohe č. 2 zákona.

Podľa prílohy č. 2 zákona, ods. 2 písm. b) a f) sú rizikovými faktormi produkty alebo obchody, ktoré by mohli byť priaznivé pre anonymitu a nové produkty a nové obchodné postupy vrátane nových distribučných systémov a používanie nových alebo rozvíjajúcich sa technológií pre nové alebo už existujúce produkty.

Podľa prílohy č. 2 zákona, ods. 2 písm. c) sú rizikovým faktorom nepriame obchodné vzťahy alebo obchody bez určitých bezpečnostných opatrení, akými sú napríklad prostriedky elektronickej identifikácie, relevantné dôveryhodné služby vymedzené v osobitnom predpise

(Nariadenie (EÚ) č. 910/2014) alebo akýkoľvek iný bezpečný, diaľkový alebo elektronický identifikačný proces regulovaný, uznaný, schválený alebo akceptovaný príslušnými vnútroštátnymi orgánmi.

Za nepriame obchodné vzťahy alebo nepriame obchody sú považované práve obchody a obchodné vzťahy, kedy **klient nie je fyzicky prítomný a bez určitých štátom uznaných bezpečnostných opatrení, akým je napríklad elektronický podpis** (viac v časti Starostlivosť vo vzťahu ku klientovi). V oblasti poskytovania služieb virtuálnych mien pôjde **o najčastejší rizikový faktor**.

Podľa prílohy č. 2 zákona, ods. 3 sú taktiež rizikovým faktorom z geografického hľadiska:

- krajiny, ktoré Európska komisia určila za vysokorizikové, a krajiny, ktoré podľa dôveryhodných zdrojov nemajú účinné systémy proti legalizácii alebo financovaniu terorizmu,
- krajiny určené na základe dôveryhodných zdrojov ako krajiny s významnou mierou korupcie alebo inej trestnej činnosti,
- krajiny, ktoré podliehajú sankciám, embargám alebo podobným opatreniam, ktoré vydala napríklad Európska únia alebo Organizácia Spojených národov, alebo
- krajiny poskytujúce finančné prostriedky alebo podporu teroristickej činnosti alebo krajiny, v ktorých pôsobia identifikované teroristické organizácie.

Podľa § 10 ods. 4 zákona je povinná osoba povinná určiť rozsah starostlivosti vo vzťahu ku klientovi s ohľadom na riziko legalizácie a financovania terorizmu, pričom pri posudzovaní tohto rizika je povinná vyhodnotiť a zohľadniť všetky rizikové faktory uvedené v hodnotení rizík podľa § 20a ods. 1 zákona.

Pre praktickú aplikáciu ustanovenia § 14 zákona musí program taktiež obsahovať informáciu, ako a kde sa má zaznamenať výsledok posudzovania. Písomný záznam o posudzovaní obchodu v zmysle § 14 ods. 3 zákona, musí obsahovať konkrétne informácie odôvodňujúce výsledok posudzovania a musí byť odôvodnený tak, aby bolo zrejmé, aké úvahy, skutočnosti a dôvody viedli povinnú osobu ku konštatovaniu, že konkrétny obchod je obvyklý, resp. neobvyklý.

Povinná osoba je povinná mať v programe zakotvené a v praxi aplikovateľné a funkčné opatrenia k zisťovaniu, identifikácii a riadeniu rizík legalizácie a financovania terorizmu, posudzovaniu klientov a ich obchodov, rozpoznaníu NOO a ich ohláseniu FSJ, k zdržaniu NOO a k odôvodnenému odmietnutiu obchodu podľa § 15 zákona.

Pre správnu aplikáciu zákona a aj vzhľadom na bezodkladné plnenie ohlasovacej povinnosti v podmienkach povinnej osoby, je potrebné v programe presne vymedziť, akým spôsobom sa vykoná zdržanie NOO a kto o zdržaní NOO rozhoduje. Tento postup musí byť v podmienkach povinnej osoby adresný a zrozumiteľný. **Iba prepis ustanovení zákona nepostačuje na splnenie uvedenej povinnosti.** V tomto postupe je potrebné uviesť spôsob posudzovania, lehoty oznamovania a vyhodnocovania NOO, o spätnú väzbu od určenej osoby a o ďalšiu konkrétnu pracovnú činnosť tak, aby osoba ktorá sa programom riadi a vyhodnotila operáciu ako neobvyklú, mohla na základe pokynu určenej osoby po jej celkovom vyhodnotení túto vykonať, zdržať alebo odmietnuť spôsobom uvedeným v programe.

Starostlivosť vo vzťahu ku klientovi

Povinná osoba je povinná jednoznačne stanoviť podmienky a postup vykonania starostlivosti predovšetkým s ohľadom na praktickú činnosť, ktorú vykonáva.

Z uvedeného vyplýva, že pri základnej a zvýšenej starostlivosti musia byť z programu osobe, ktorá sa podľa jeho ustanovení riadi, nepochybne zrejmé nasledovné skutočnosti:

1. zákonné podmienky na vykonanie konkrétneho druhu starostlivosti (vyplývajú zo zákona, napr. pri základnej starostlivosti ide o § 10 ods. 2 písm. a) až f) zákona),
2. rozsah príslušných druhov starostlivosti (vyplýva zo zákona, napr. pri základnej starostlivosti ide o § 10 ods. 1 písm. a) až g) zákona, pri zvýšenej starostlivosti o § 12 ods.1 a 2 zákona),
3. kto za povinnú osobu starostlivosť vo vzťahu ku klientovi vykonáva,
4. spôsob získavania predpísaných informácií, resp. vykonávania predpísaných opatrení,
5. kde a ako zaznamenať informácie a výsledky vykonaných opatrení získané v rámci vykonania príslušného druhu starostlivosti.

Ďalej postup podľa ustanovení § 10 ods. 1 písm. c) zákona umožňuje povinnej osobe **rozpoznať účel a plánovanú povahu obchodných aktivít**, ktoré bude klient vykonávať **a tento postup je zároveň východiskovým bodom povinnej osoby pre vytvorenie rizikového profilu klienta** s ohľadom na riziko legalizácie alebo financovania terorizmu.

Význam ustanovení § 10 ods. 1 písm. a) až e) zákona je zvýraznený v ustanoveniach § 15 zákona, ktoré povinnej osobe ukladajú povinnosť odmietnuť nového klienta, ukončiť existujúci obchodný vzťah s klientom, alebo odmietnuť uskutočnenie konkrétnej obchodnej operácie v prípade, ak nie je možné uskutočniť základnú starostlivosť v rozsahu podľa § 10 ods. 1 písm. a) až e) zákona.

Pre stanovenie konkrétnych podmienok a postupov vykonania starostlivosti v programe nemôže, aj vzhľadom na uvedené skutočnosti, ísť len o prepis ustanovení zákona, nakoľko prepis ustanovení zákona je pre vykonanie starostlivosti vo vzťahu ku klientovi v praxi nedostatočný, pretože zákon vzhľadom na široké spektrum povinných osôb upravuje túto časť len všeobecným spôsobom a ich priamu aplikáciu ponecháva na povinné osoby. **Programu má byť „vykonávacím“ predpisom povinnej osoby k zákonu a má zabezpečiť reálnu vykonateľnosť jej povinností uložených zákonom.**

V praxi je dôležité pri prvom kontakte s klientom zistiť totožnosť klienta z dokladov v zmysle § 7 zákona a overiť s podobou v jeho doklade totožnosti v zmysle § 8 zákona. Vyhotovenie fotokópie, fotografie či skenu dokladu totožnosti zákon nevyklučuje, avšak v ustanovení § 19 ods. 5 zákona upravuje, že kópie dokladov musia byť vyhotovené takým spôsobom, aby príslušné údaje boli čitateľné a bola zaistená možnosť ich uchovania podľa odsekov 2 a 3, a vyobrazenie identifikovanej fyzickej osoby v doklade totožnosti musí byť v takej kvalite, aby umožňovala overenie zhody podoby identifikovanej osoby.

Ďalej je dôležité zisťovať účel a plánovanú povahu obchodného vzťahu, konečného užívateľa výhod, či klient koná vo vlastnom mene a či nejde o politicky exponovanú osobu (ďalej len „PEPs“) a v závislosti od rizika legalizácie alebo financovania terorizmu, pôvod finančných prostriedkov.

Zákon predvída dva bežné prípady, ktoré môžu nastať pri overení identifikácie, a to prípad kedy osoba je fyzicky prítomná a prípad, kedy osoba nie je fyzicky prítomná na účely overenia jej identifikácie.

V prípade overenia identifikácie osoby za jej fyzickej prítomnosti, je spôsob tejto verifikácie jednoznačne upravený v ustanovení § 8 zákona.

V prípade ak osoba nie je fyzicky prítomná na účely overenia identifikácie, zákon umožňuje povinnej osobe vykonať overenie identifikácie osoby s použitím technických prostriedkov a postupov, ak takýmito prostriedkami a postupmi je možné vykonať overenie identifikácie na úrovni, ktorá je z hľadiska dôveryhodnosti výsledku overenia obdobná overeniu za fyzickej prítomnosti. Vyššie uvedenými technickými prostriedkami a postupmi sú predovšetkým prostriedky elektronickej identifikácie ako ich upravuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 zo dňa 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronicke transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES.

Vzhľadom na uvedené povinnosti zakotvené v § 10 ods. 2 písm. a) zákona, **je povinná osoba povinná vykonať základnú starostlivosť vo vzťahu ku klientovi už pri uzatváraní obchodného vzťahu.** Samotný zákon s prihliadnutím na teleologický výklad ustanovenia § 10 zákona **nepripúšťa vykonanie základnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi odložiť až do momentu výberu finančných prostriedkov z účtu klienta.** Povinnosť vykonať základnú starostlivosť vo vzťahu ku klientovi už pri uzatváraní obchodného vzťahu platí bez ohľadu na výšku obchodu.

V prípade zvýšenej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, povinná osoba musí konkrétne uviesť aj „ďalšie opatrenia v závislosti od rizika legalizácie alebo financovania terorizmu“, ktoré vykoná povinná osoba pri aplikovaní zvýšenej starostlivosti podľa § 12 ods. 1 zákona.

Podľa § 12 ods. 1 zákona povinná osoba je povinná vykonať zvýšenú starostlivosť, ak podľa informácií, ktoré má k dispozícii, predstavuje niektorý z klientov, niektorý z druhov obchodu alebo niektorý konkrétny obchod vyššie riziko legalizácie alebo financovania terorizmu. Pri zvýšenej starostlivosti povinná osoba vykoná okrem základnej starostlivosti aj ďalšie opatrenia v závislosti od rizika legalizácie alebo financovania terorizmu.

Uvedenie „ďalších opatrení“ je dôležité v tom zmysle, pretože ak by povinná osoba tieto opatrenia nevykonávala, tak by sa jednalo iba o základnú starostlivosť bez rozdielu a nie o zvýšenú starostlivosť.

Na jednej strane je povinná osoba v uvedenom prípade povinná od klienta zabezpečiť okrem dokladu totožnosti aj ďalšie dokumenty, údaje alebo informácie.

Na strane druhej vzniká povinnej osobe taktiež povinnosť: vykonať ďalšie opatrenia na overenie alebo potvrdenie predložených dokumentov. Na základe uvedeného je povinná osoba povinná žiadať, a teda akceptovať len také dokumenty, ktoré je schopná overiť, prípadne získať potvrdenie o takto získaných dokumentoch, čo je povinná pri kontrole preukázať.

Za doklad totožnosti sa podľa právneho poriadku SR považuje:

- občiansky preukaz (Zák. č. 224/2006 Z.z. o občianskych preukazoch),
- v ostatných prípadoch platný cestovný doklad (cestovný pas, diplomatický pas, služobný pas, náhradný cestovný doklad, cestovný doklad cudzinca, náhradný cestovný doklad

Európskej únie, iný doklad podľa Zák. č. 647/2007 Z.z. o cestovných dokladoch), preukaz poslanca NR SR, preukaz člena vlády, služobný preukaz sudcu alebo prokurátora,

- v prípade žiadateľa o azyl preukaz žiadateľa o azyl, ktorý slúži ako doklad totožnosti na čas konania o udelenie azylu; následne cudzincovi, ktorému bol udelený azyl, sa vydáva doklad o pobyte, v ktorom je uvedený názov „azylant“ (Zák. č. 480/2002 Z.z. o azyly).

Vodičský preukaz alebo zbrojný preukaz sa nepovažujú podľa právneho poriadku SR za doklad totožnosti, sú to len sekundárne, podporné doklady, ktoré **sa môžu použiť ako ďalšie doklady popri doklade totožnosti, na overenie údajov v ňom uvedených.**

Vzhľadom na aktuálny nepriaznivý vývoj na Ukrajine a následnú ruskú vojenskú inváziu, ktorá vyústila do masovej migrácie cudzincov na územie SR vydalo FSJ v súvislosti s uplatňovaním ustanovenia § 7 ods. 1 písm. a) a § 8 ods. 1 písm. a) zákona usmernenie č. PPZ-FSJ-142/2022-PZ zo dňa 01.04.2022 (na webovom sídle FSJ: www.minv.sk/swift_data/source/policia/fsj/u_fsj/22_142_000.pdf).

Povinná osoba je podľa § 10 ods. 4 zákona povinná určiť rozsah starostlivosti vo vzťahu ku klientovi s ohľadom na riziko legalizácie a financovania terorizmu, pričom pri posudzovaní tohto rizika je povinná vyhodnotiť a zohľadniť rizikové faktory uvedené v hodnotení rizík podľa § 20a ods. 1 zákona. Zároveň je povinná osoba povinná pri kontrole preukázať, že rozsah starostlivosti, ktorú vykonala vo vzťahu ku klientovi, je primeraný v závislosti od rizika legalizácie a financovania terorizmu.

Pri zvýšenej starostlivosti v prípade, ak z posúdenia rizík podľa § 10 ods. 4 zákona vyplynie, že je potrebné vykonať zvýšenú starostlivosť a klient nie je fyzicky prítomný na účely identifikácie a overenia identifikácie, je povinná osoba povinná vykonať okrem základnej starostlivosti aj opatrenia v rozsahu:

1. vykonanie identifikácie klienta prostredníctvom **d ďalších dokumentov, údajov alebo informácií** a vykonanie **d ďalších opatrení** na overenie alebo potvrdenie predložených dokumentov,
2. vyžiadanie **písomného potvrdenia od inej banky, zahraničnej banky**, ktorá pôsobí na území členského štátu, alebo finančnej inštitúcie, ktorá pôsobí na území členského štátu, **že je jej klientom**,
3. zabezpečenie vykonania **prvej platby prostredníctvom účtu vedeného na meno klienta v banke** alebo v zahraničnej banke pôsobiacej na území členského štátu, ak klient predložil doklad preukazujúci existenciu takéhoto účtu, alebo
4. overenie identifikácie klienta v rozsahu, v akom to umožňuje **poskytovanie platobnej iniciačnej služby** alebo **služby informovania o platobnom účte** inou povinnou osobou, ak bola touto povinnou osobou vykonaná aspoň základná starostlivosť podľa § 10 zákona,

pričom povinná osoba je povinná vykonať:

- a) **povinnosti podľa § 12 ods. 2 písm. a) bod 1. zákona – obligatórne,**
- b) **a povinnosť podľa § 12 ods. 2 písm. a) bod 2., 3., alebo 4. zákona – alternatívne.**

Pri vykonávaní zvýšenej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, povinná osoba je povinná vykonať okrem základnej starostlivosti podľa § 10 zákona aj ďalšie opatrenia v závislosti od rizika legalizácie alebo financovania terorizmu, ktoré si stanoví sama v programe.

Vykonávaním starostlivosti vo vzťahu ku klientovi povinná osoba získava informácie, ktoré potrebuje aj k posúdeniu, či sa nejedná o NOO. Zisťované informácie o klientovi, jeho obchodoch a ďalších činnostiach, by mali byť relevantné k obchodom a službám, ktoré klient od povinnej osoby požaduje a mali by poskytovať dostatok informácií k hodnoteniu rizikovosti klienta. Všeobecne platí, že pri vykonávaní starostlivosti, by sa povinná osoba nemala spoliehať výlučne na informácie predložené klientom, ale by mala tieto informácie minimálne overiť z nezávislého zdroja, prípadne si z neho zaobstarať doplnujúce informácie. Nedostatok informácií, resp. nemožnosť overiť získané informácie predstavuje pre vykonanie príslušnej starostlivosti významný rizikový faktor, ktorý by sa mal uplatniť najmä pri rozhodovaní o odmietnutí obchodného vzťahu/obchodu alebo o podaní hlásenia o NOO.

Posudzovanie obchodov

Povinná osoba pri posudzovaní obchodnej operácie vždy zohľadňuje konkrétne okolnosti a individuálne hodnotí obchodnú operáciu, posudzuje určité anomálie, ktoré svojou povahou, obsahom alebo výnimočnosťou viditeľne **vybočujú z bežného rámca alebo charakteru obchodov určitého druhu alebo určitého klienta.**

Pojem NOO je definovaný v ustanovení § 4 ods. 1, ods. 2 zákona demonštratívnym výpočtom niektorých foriem NOO. **S ohľadom na široký okruh povinných osôb zákonodarca nemohol vymedziť zákonom všetky možné NOO, ku ktorým dochádza pri výkone jednotlivých činností, na ktoré sa zákon vzťahuje, preto uložil povinným osobám vypracúvať a aktualizovať program vlastnej činnosti a stanoviť si vlastné konkrétne formy NOO podľa predmetu obchodnej činnosti, ktoré sa môžu v praxi vyskytnúť.** Demonštratívny výpočet NOO uvedený v zákone povinným osobám umožňuje zamerať pozornosť na najdôležitejšie rizikové faktory pri stanovení konkrétnych foriem podľa predmetu činnosti. Formy NOO musia na jednej strane vyplývať z portfólia poskytovaných produktov/služieb a na strane druhej z typológie hrozieb, ktorým sú tieto produkty/služby vystavené. Povinná osoba musí vedieť formy NOO špecifikovať kategorickým spôsobom, aby posúdenie neobvyklosti obchodnej operácie mohlo byť v praxi bez pochybností jednoznačné a z hľadiska prevencie čo najrýchlejšie vykonateľné.

V praxi by sa mali poskytovatelia služieb v oblasti virtuálnych mien minimálne zamerať na nasledovné všeobecné formy NOO zo zákona, kde neobvyklou obchodnou operáciou je obchod:

- ktorý je realizovaný z krajiny, alebo do krajiny, na území ktorej pôsobia teroristické organizácie, alebo ktorá poskytuje finančné prostriedky alebo inú podporu teroristickým organizáciám,
- pri ktorom je odôvodnený predpoklad, že klientom alebo konečným užívateľom výhod je osoba, na ktorú sa vzťahuje medzinárodná sankcia podľa osobitného predpisu, 1a) alebo osoba, ktorá môže byť vo vzťahu k tejto osobe, alebo
- pri ktorom je odôvodnený predpoklad, že jeho predmetom je alebo má byť vec alebo služba, ktorá môže súvisieť s vecou alebo službou, na ktorú sa vzťahuje medzinárodná sankcia podľa osobitného predpisu,

- ktorý vzhľadom na svoju zložitosť, nezvyčajne vysoký objem finančných prostriedkov alebo inú svoju povahu zjavne vybočuje z bežného rámca alebo povahy určitého druhu obchodu alebo obchodu určitého klienta,
- pri ktorom sa klient odmieta identifikovať alebo poskytnúť údaje potrebné na vykonanie starostlivosti povinnou osobou podľa § 10, § 11 a 12 zákona,
- s klientom, u ktorého možno predpokladať, že vzhľadom na jeho zamestnanie, postavenie alebo inú charakteristiku nie je alebo nemôže byť vlastníkom potrebných finančných prostriedkov,
- pri ktorom objem finančných prostriedkov, s ktorými klient disponuje, je v zjavnom nepomere k povahe alebo rozsahu jeho podnikateľskej činnosti alebo ním deklarovanej majetkovým pomerom,
- pri ktorom je odôvodnený predpoklad, že finančné prostriedky alebo majetok má byť použitý alebo bol použitý na financovanie terorizmu.

Na základe týchto skutočností a stanoveného vlastného postupu, povinná osoba podľa § 14 ods. 1 zákona posudzuje, či je pripravovaný alebo vykonávaný obchod neobvyklý, pričom venuje osobitnú pozornosť obchodom uvedeným v ustanovení § 14 ods. 2 zákona.

Posudzovanie neobvyklosti obchodov v zmysle § 14 zákona je potrebné vykonať aj na základe iných informácií, napr. z otvorených zdrojov, s ohľadom na riziko legalizácie alebo financovania terorizmu.

Povinná osoba si stanovuje konkrétne informácie a postupy pre zamestnancov povinnej osoby, ktoré je potrebné pri praktickom plnení tejto povinnosti vykonať. Ide predovšetkým o určenie:

- osôb, ktoré posudzovanie neobvyklosti pripravovaných alebo vykonávaných obchodov v rámci povinnej osoby vykonávajú,
- času, kedy tieto osoby predmetné posudzovanie vykonávajú,
- spôsobu vykonávania posudzovania (predovšetkým porovnávaním s prehľadom foriem NOO, príp. iné),

Ako už bolo uvedené, ťažisko posúdenia, či ide o NOO, je na povinných osobách, ktoré najmä na základe svojich skúseností a iných skutočností vo vzťahu k právnickým osobám a fyzickým osobám, s ktorými pripravujú alebo realizujú obchodnú operáciu majú posúdiť, či ide o operáciu neobvyklú. Podľa § 17 ods. 1 zákona, povinná osoba je povinná následne ohlásiť FSJ zistenú NOO alebo pokus o jej vykonanie bez zbytočného odkladu.

V prípade, ak klient neposkytne povinnej osobe požadované informácie a povinná osoba nedokáže zdôvodniť obchody klienta, ktoré sa nezhodujú s jeho rizikovým profilom a tieto operácie nasvedčujú tomu, že ich vykonaním môže dôjsť k legalizácii príjmov z trestnej činnosti alebo k financovaniu terorizmu, je povinná osoba povinná postupovať v zmysle § 15 písm. a) zákona a vykonanie konkrétneho obchodu odmietnuť, resp. obchodný vzťah ukončiť a túto skutočnosť bez zbytočného odkladu ohlásiť FSJ podľa § 17 ods. 1 zákona.

Hodnotenie a riadenie rizík

Povinná osoba je povinná uviesť rozdelenie rizík tak, aby bolo možné jednotlivé konkrétne riziká rozpoznať, vyhodnotiť, pričom prihliada na riziká uvedené v prílohe č. 2 zákona a na výsledky národného hodnotenia rizík v danom sektore, a následne uplatniť vo vzťahu ku klientovi zákonom určený druh a rozsah starostlivosti.

Taktiež je potrebné konkrétne zadefinovať riziká, ktoré predovšetkým vzhľadom na predmet svojej činnosti a charakter vykonávaných operácií v rámci svojej podnikateľskej činnosti odôvodňujú:

- a) vykonanie základnej starostlivosti v zmysle § 10 zákona,
- b) vykonanie tých úkonov základnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, ktoré zákon viaže na podmienku „v závislosti od rizika“ (§ 10 ods. 1 písm. e) a § 10 ods. 6 zákona),
- c) vykonanie zvýšenej starostlivosti v zmysle § 12 zákona pri vyššom riziku legalizácie.

Povinná osoba pri hodnotení rizík musí prihliadnuť aspoň k takému rozsahu a druhu informácií, ktoré zaisťujú, že hodnotenie rizík skutočne vypovedá o reálnych rizikách legalizácie alebo financovania terorizmu spojených s činnosťou povinnej osoby. Povinná osoba v hodnotení rizík vždy musí zohľadniť:

- povahu svojej obchodnej činnosti,
- produkty a služby, ktoré povinná osoba poskytuje a možnosti ich zneužitia na legalizáciu a financovanie terorizmu (hodnota uskutočňovaných obchodov, spôsob platby, atď.),
- riziká spojené s využitím nových technológií pri svojej obchodnej činnosti,
- riziká spojené s distribučnými kanálmi, ktoré využíva pri poskytovaní produktov a služieb a
- opatrenia, ktoré povinná osoba aplikuje pri riadení rizík legalizácie alebo financovania terorizmu.

Pod pojmom riadenie rizík sa rozumie ich zníženie na prijateľnú mieru vykonaním preventívnych, ako aj iných opatrení a to najmä:

1. vypracovaním programu na konkrétne podmienky a praktickú činnosť povinnej osoby,
2. opisom konkrétnych foriem NOO týkajúcich sa praktickej činnosti, aby mohli byť NOO jednoznačne identifikované,
3. jednoznačným stanovením rizík legalizácie a financovania terorizmu,
4. dôsledným vykonaním príslušnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi a preverení zistených informácií,
5. dôsledné uplatňovanie zásady KYC,
6. dôsledným posudzovaním obchodov a vyžadovaním informácií o nich, ako aj ich preverení v nadväznosti na rizikový profil klienta,
7. vykonávaním priebežného monitoringu obchodného vzťahu,
8. ohlásením NOO s kompletným opisom dôvodu neobvyklosti,
9. zdržaním NOO,
10. odmietnutím NOO, resp. ukončením obchodného vzťahu.

Zásada poznaj svojho klienta

Princíp KYC spočíva najmä v zisťovaní totožnosti klienta, zisťovaní pôvodu finančných prostriedkov a venovaní pozornosti správaniu sa klienta, ako aj získaní dostatočných informácií o charaktere očakávaných obchodov klienta a o akejkolvek predvídateľnej schéme ním uskutočňovaných obchodných operácií. Na základe toho je možné vytvoriť **rizikový profil klienta** (povinná osoba pritom zohľadní získané informácie o klientovi, známe faktory zvyšujúce či znižujúce riziko spojené s klientom, obchodným vzťahom, ako aj vlastné hodnotenie rizík) a následne prijme **primerané opatrenia vo vzťahu ku klientom na zmiernenie rizika v nadväznosti na ich rizikové profily**. Pri uplatnení základnej starostlivosti, by povinná osoba nemala vstúpiť do obchodného vzťahu s klientom, kým spoľahlivo nezistí všetky relevantné okolnosti týkajúce sa klienta (vrátane zistenia konečného užívateľa výhod a primeraných opatrení na overenie tejto informácie), ako aj klientom predpokladaný charakter obchodovania, resp. podnikania alebo jeho inej činnosti. Vedúci zamestnanci a zamestnanci povinnej osoby musia **poznať svojich klientov a ich bežnú obchodnú, podnikateľskú alebo inú činnosť**. Na základe získaných informácií sú potom **schopní počas existencie obchodného vzťahu posúdiť každý pokyn klienta**. Zohľadňujú pritom okolnosti, ktoré môžu naznačovať zmenu charakteru podnikania klienta alebo zmenu jeho obvyklej činnosti a primerane tieto skutočnosti overujú.

Povinná osoba priebežne aktualizuje rizikový profil klienta podľa rizikovej skupiny, do ktorej bol klient zaradený; s týmto cieľom požaduje od klienta obnovovanie údajov, ktoré jej klient pôvodne poskytol, a to v primeraných časových intervaloch a v závislosti od zmien, ktoré sa týkajú osoby klienta, či jeho obchodných alebo iných aktivít, s ktorými sú spojené jeho obchodné operácie. Aktualizáciu je možné uskutočňovať aj žiadosťou o vyplnenie príslušného formuláru klientom, napríklad raz za rok, ak nie je nevyhnutná častejšia aktualizácia, alebo dohodnutím zmluvnej podmienky s klientom o povinnosti ohlásenia príslušných zmien povinnej osobe.

Hlavnými faktormi pri tvorbe rizikového profilu klientov sú najmä tieto kritériá:

- zámer, ktorý klient obchodným vzťahom resp. vykonaním obchodu sleduje,
- typ (napr. PEPs) a pôvod (krajina, štát), geografické sídlo klienta,
- geografická oblasť podnikateľských aktivít klienta,
- predmet podnikateľskej činnosti,
- typ a zložitosť jeho podnikateľských vzťahov,
- zdroj jeho kapitálu a finančných prostriedkov,
- frekvencia a rozsah aktivít,
- či koná v prospech tretej osoby,
- či jeho podnikateľské vzťahy sú „spiace“, alebo vykonáva nejakú praktickú činnosť,
- podozrenie, vedomosť o legalizácii, financovaní terorizmu alebo iných trestných činoch.

Prostredníctvom rozčlenenia klientov podľa ich rizikového profilu, povinná osoba potom môže v praxi uplatňovať ustanovenie § 14 ods. 1 zákona, ako aj § 10 ods. 1 písm. g) zákona, a to **priebežné monitorovanie obchodného vzťahu, ktoré vedie k rozpoznaní a následne ohláseniu NOO**. V súvislosti s rozčlenením klientov podľa ich rizikovosti je potrebné, aby povinná osoba brala do úvahy ustanovenia § 10 ods. 1 písm. g) a ods. 6 zákona, **ktoré zakladajú povinnosť priebežne aktualizovať rizikový profil klienta na základe uskutočňovaného stáleho monitorovania obchodného vzťahu**. Vhodná periodicita aktualizácie záleží na

posúdení a rozhodnutí povinnej osoby, v každom prípade je potrebné takúto povinnosť zahrnúť do programu alebo do vnútorného predpisu upravujúceho program.

Ohlasovanie a zdržanie NOO

Odporúčaný postup pri vyhodnocovaní a hlásení NOO

Poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien je povinný vypracovať postup od zistenia NOO po neodkladné ohlásenie NOO, vrátane určenia zodpovedných zamestnancov, ktorí obchod posudzujú.

Vlastné zisťovanie NOO, resp. posúdenie konania klienta, obchodu alebo finančnej operácie a operácie virtuálnych mien (ďalej len „operácie“), ktorej sa vlastné zisťovanie týka, musia byť predmetom posúdenia určenej osoby, ktorá môže na základe jednotlivých okolností obchodu, resp. finančnej operácie a s ohľadom na prehľad foriem NOO (§ 20 ods. 2 písm. a) zákona) a § 4 ods. 2 zákona rozhodnúť, či ide alebo nejde o NOO.

Rozhodnutie určenej osoby by malo obsahovať informácie o ekonomickom alebo zákonomnom účele finančných operácií a v prípade, že ide o obchod obvyklý, aj dostatočné odôvodnenie alebo uvedenie informácií a dôvodov ohľadom jeho obvyklého charakteru. V opačnom prípade nemožno považovať proces takého posudzovania za hodnoverný a objektívny.

Ak rozhodnutie nie je možné len na základe informácií o klientovi, ktoré poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien už má k dispozícii, môže podľa okolností žiadať od klienta ďalšie potrebné informácie a doklady podľa ustanovenia § 10 ods. 5 zákona.

Ak určená osoba dospeje k odôvodnenému záveru, že v prípade vlastného zisťovania NOO nejde o NOO, je povinná toto rozhodnutie písomne zdokumentovať a všetky súvisiace údaje, písomné podklady a elektronickú dokumentáciu naďalej uchovávať v súlade s dobou určenou v § 19 zákona.

V prípadoch, keď určená osoba nemôže vlastným zisťovaním dospieť k jednoznačnému záveru, že ide o NOO, na postup podľa ustanovenia § 17 zákona (t. j. ohlásenie NOO FSJ) postačí, že oznámený obchod, resp. operácia nasvedčuje tomu, že ich vykonaním môže dôjsť k legalizácii alebo k financovaniu terorizmu.

(K uvedenému vid' indikátory rizikovosti pre poskytovateľov služieb v oblasti virtuálnych mien, ktoré tvoria prílohu č. 2 tohto usmernenia.)
https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/fsj/noo/VASPID.pdf

Podľa ustanovenia § 17 ods. 1 zákona NOO alebo pokus o jej vykonanie musia byť ohlásené FSJ bez zbytočného odkladu, t. j. pri najbližšej príležitosti, pričom je potrebné brať do úvahy okolnosti konkrétnej situácie, v ktorej sa zisťovanie NOO realizuje.

Rozhodnutie určenej osoby ohlásiť NOO nesmie byť podmienené súhlasom alebo schválením akejkoľvek inej osoby.

Hlásenie o NOO obsahuje údaje určené ustanoveniami § 17 ods. 3 zákona a nesmie obsahovať údaje uvedené v § 17 ods. 4 zákona.

Označenie hlásenia o každej NOO by malo mať poradové číslo/rok/znakový kód poskytovateľa služieb v oblasti virtuálnych mien.

Ohlásiť NOO je možné písomne, elektronickou formou alebo telefonicky (v takomto prípade je potrebné do 3 dní ohlásiť NOO aj osobne, písomne alebo elektronickou poštou).

Hlásenie o NOO je vhodné podať vo forme tlačiva, ktoré tvorí prílohu č. 1 tohto usmernenia a ktoré je zároveň zverejnené na webovom sídle: <http://www.minv.sk/?vzory> – Hlásenie o NOO poskytovateľa služieb v oblasti virtuálnych mien.

Doplnenie hlásenia o NOO z vlastnej iniciatívy poskytovateľa služieb v oblasti virtuálnych mien je možné urobiť najneskôr do 30 dní od podania hlásenia o NOO. Po tejto lehote je možné doplnenie hlásenia podať len po predchádzajúcom telefonickom dohovore s FSJ. V opačnom prípade je dodatočne získané informácie a podklady potrebné FSJ ohlásiť ako nové hlásenie o NOO. V novom hlásení o NOO poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien uvedie číslo hlásenia o NOO, s ktorým dodatočne získané informácie a podklady súvisia.

V záujme kompatibility a zjednotenia postupu pri procese ohlasovania sa odporúča aby poskytovatelia služieb v oblasti virtuálnych mien komunikovali s FSJ elektronickými prostriedkami za dodržania podmienok ochrany prenášaných dát a jednoznačnej identifikácie a overovania. Iba týmto spôsobom je možné predchádzať bezpečnostným rizikám spojeným s ohlasovaním NOO.

Odporúčaný postup pri zdržaní NOO

Inštitút zdržania má veľký význam vo vzťahu k včasnosti a účinnosti opatrení, ktoré môže FSJ vykonať neodkladne po ohlásení NOO. Ide o inštitút, ktorého cieľom je zamedziť zmareniu zaistenia príjmov z trestnej činnosti alebo prostriedkov určených na financovanie terorizmu. Zároveň však ide aj o zásadný zásah do základných ľudských práv a slobôd osôb. Preto je dôležité dbať na to, aby poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien tento inštitút využívať voči svojim klientom len v odôvodnených prípadoch. Aplikovanie inštitútu zdržania zo strany poskytovateľa služieb v oblasti virtuálnych mien pri žiadosti o vyplatenie vkladu či investícií, bez reálneho podozrenia, že prostriedky pochádzajú z trestného činu alebo mohli byť použité na spáchanie trestného činu, nie je možné akceptovať ako odôvodnené. Poskytovatelia služieb v oblasti virtuálnych mien by zisťovanie pôvodu finančných prostriedkov mali vykonávať v závislosti od rizika a v prípade pochybností o pôvode postupovať podľa § 15 zákona.

Podľa ustanovenia § 16 zákona poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien zdrží NOO (teda obchod v zmysle § 9 písm. g) zákona), ktorá by bola inak vykonaná.

Poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien je povinný podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona zdržať NOO do jej ohlásenia FSJ, pričom vždy sa zohľadňujú prevádzkové a technické možnosti, ako aj okamih, kedy bola, resp. mala byť obchodná operácia posúdená ako neobvyklá (*napr. obchod klienta posúdený v rámci následného resp. spätného posudzovania obchodov klienta už zdržať nemožno*).

Poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien je povinný v zmysle ustanovenia § 16 ods. 2 zákona zdržať NOO:

1. na základe vlastného rozhodnutia, ak vykonaním NOO hrozí nebezpečenstvo, že môže byť zmarené alebo podstatne sťažené zaistenie príjmu z trestnej činnosti alebo prostriedkov určených na financovanie terorizmu; pričom o takomto zdržaní NOO je poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien povinný ihneď informovať FSJ;
2. ak o to FSJ písomne požiada.

Poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien nezdrží NOO:

1. ak ju nemožno z prevádzkových alebo technických príčin zdržať (o tejto skutočnosti ihneď informuje FSJ) alebo
2. by zdržanie NOO mohlo podľa predchádzajúceho upozornenia FSJ zmarit' spracovanie NOO.

Lehota zdržania NOO v zmysle § 16 zákona je najviac 120 hodín. Ak počas uvedenej lehoty FSJ oznámi poskytovateľovi služieb v oblasti virtuálnych mien, že vec odovzdala orgánu činnému v trestnom konaní, ten je povinný lehotu zdržania predĺžiť, avšak max. o ďalších 72 hod. Celková doba zdržania NOO môže teda trvať najviac 192 hodín. Do doby zdržania NOO sa nepočíta sobota a deň pracovného pokoja.

V prípade, že počas zdržania NOO nie je doručený poskytovateľovi služieb v oblasti virtuálnych mien príkaz na zaistenie virtuálnej meny zo strany sudcu, resp. prokurátora v zmysle § 96d zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej „trestný poriadok“), poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien zdržanú operáciu po uplynutí uvedenej lehoty vykoná.

Pred uplynutím lehoty zdržania poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien môže vykonať operáciu len v prípade, že jej FSJ písomne oznámi, že z pohľadu spracovania NOO nie je potrebné jej ďalšie zdržanie.

Za začiatok plynutia lehoty zdržania NOO v zmysle § 16 zákona sa považuje okamih, kedy klient prejaví úmysel (vôľu) nakladať s prostriedkami (peňažnými, virtuálnou menou) na svojom konte, ktoré má vedené u poskytovateľa služieb v oblasti virtuálnych mien.

Ak poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien predpokladá, že klient v budúcnosti prejaví úmysel vykonať NOO (nakladať s prostriedkami), čím by mohlo byť zmarené alebo podstatne sťažené zaistenie príjmu z trestnej činnosti alebo prostriedkov určených na financovanie terorizmu, je povinný zabezpečiť také personálne, organizačné a technické opatrenia, aby v prípade zadania transakcie zo strany klienta nedošlo k jej vykonaniu, a tým k zmareniu prípadného zdržania NOO.

Za začiatok plynutia lehoty zdržania operácie v zmysle § 16 zákona nemožno považovať okamih, kedy poskytovateľ služieb v oblasti virtuálnych mien vyhodnotil ako neobvyklé už zrealizované obchodné operácie, resp. sa o zrealizovaných operáciách klienta dozvedel. Dôvodom na vykonanie zdržania operácie rovnako nie je skutočnosť, keď klient požadoval od poskytovateľa služieb v oblasti virtuálnych mien všeobecné informácie k účtu (informácia k aktuálnemu zostatku na účte a pod.).

Opatrenia proti financovaniu terorizmu a financovania proliferácie

Terorizmus predstavuje jeden z najzávažnejších spôsobov porušovania hodnôt, akými sú ľudská dôstojnosť, sloboda, rovnosť a solidarita a dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd. Zároveň predstavuje jeden z najväznejších útokov na zásady demokracie a právneho štátu, ktoré sú spoločné členským štátom a na ktorých je založená Európska únia.

Zákon zakazuje financovanie terorizmu a ukladá poskytovateľom služieb v oblasti virtuálnych mien povinnosť venovať pozornosť platobných operáciám, ktoré môžu mať súvislosť s financovaním terorizmu.

Problematikou financovania terorizmu sa zaoberá aj Finančná akčná skupina (FATF) vo svojich odporúčaniach a ďalšie informácie a správy k téme financovania terorizmu sú uvedené aj na webovej stránke FATF: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/terroristfinancing.html>.

Zákon č. 289/2016 Z. z. o vykonávaní medzinárodných sankcií a o doplnení zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vykonávaní medzinárodných sankcií“) definuje medzinárodnú sankciu ako obmedzenie, príkaz alebo zákaz v predpisoch o medzinárodnej sankcii na účely zabezpečenia, udržania a obnovy medzinárodného mieru a bezpečnosti, ochrany základných ľudských práv, boja proti terorizmu a šíreniu zbraní hromadného ničenia (proliferácia) a dosahovania cieľov Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky Európskej únie a Charty OSN.

Postup pri plnení ohlasovacej povinnosti

Poskytovatelia služieb v oblasti virtuálnych mien používajú v rámci ochrany pred financovaním terorizmu a financovaním proliferácie vo vzťahu ku klientom obdobné postupy ako pri ochrane pred legalizáciou, vrátane ohlasovania NOO spojených s financovaním terorizmu a financovaním proliferácie.

Poskytovatelia služieb v oblasti virtuálnych mien sú povinní ohlásiť NOO FSJ bez zbytočného odkladu (§ 17 ods. 1 zákona).

V tomto kontexte treba mať na zreteli, že zákon definuje NOO okrem iného aj ako obchod, pri ktorom je odôvodnený predpoklad, že klientom alebo konečným užívateľom výhod je osoba, voči ktorej sú vykonávané medzinárodné sankcie, alebo osoba, ktorá môže byť vo vzťahu k osobe, voči ktorej sú vykonávané medzinárodné sankcie, ako aj obchod, pri ktorom je odôvodnený predpoklad, že jeho predmetom je, alebo má byť vec alebo služba, ktoré môžu súvisieť s vecou alebo službou, voči ktorým sú vykonávané sankcie podľa zákona o vykonávaní medzinárodných sankcií.

Sankcionovanou osobou je osoba, na ktorú sa vzťahuje medzinárodná sankcia a ktorou je:

- a) štát, na ktorý sa vzťahuje medzinárodná sankcia,
- b) občan štátu, na ktorý sa vzťahuje medzinárodná sankcia,
- c) príslušník alebo predstaviteľ osoby, na ktorú sa vzťahuje medzinárodná sankcia,
- d) iná fyzická osoba zdržujúca sa na území, na ktoré sa vzťahuje medzinárodná sankcia, okrem občana SR,
- e) právnická osoba so sídlom na území, na ktoré sa vzťahuje medzinárodná sankcia, alebo

- f) osoba uvedená v zoznamoch vydaných sankčnými výbormi Bezpečnostnej rady OSN alebo osoba uvedená v rozhodnutí podľa Hlavy V Zmluvy o EÚ alebo v právnych aktoch EÚ.

Zoznam sankcionovaných osôb je zoznam fyzických a právnických osôb, na ktoré sa vzťahujú medzinárodné sankcie vyhlásené predpismi o medzinárodných sankciách uverejňované v Úradnom vestníku Európskej únie alebo v Zbierke zákonov SR. Zoznamy sankcionovaných osôb sú súčasťou príloh jednotlivých nariadení a rozhodnutí Európskej únie, ktoré zaväzujú všetky finančné inštitúcie členských štátov okamžite zmraziť finančné a ekonomické zdroje sankcionovaných osôb zo štátov určených v prílohách jednotlivých nariadení a rozhodnutí. Predmetné nariadenia a rozhodnutia Európskej únie týkajúce sa výlučne sankcionovaných subjektov a komplexných reštriktívnych opatrení, vrátane konsolidovaného zoznamu, ktorý obsahuje mená a identifikačné údaje o všetkých osobách, skupinách, či subjektoch na ktoré sa vzťahujú finančné obmedzenia Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ (v rámci presadzovania Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (Common Foreign and Security Policy) sú uvedené na webovom sídle (https://eeas.europa.eu/topics/common-foreign-security-policy-cfsp_en). V tejto súvislosti sú na webovom sídle Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky uvedené sankcie Európskej únie (<https://www.mzv.sk/zahranicna-politika/medzinarodne-sankcie>). Konsolidovaný zoznam sankcií je uvedený na webovom sídle: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/different-types/>). Zaradenie osoby na zoznam, vyradenie osoby zo zoznamu a práva a povinnosti osoby zaradenej na zoznam sankcionovaných osôb v podmienkach SR upravujú ustanovenia § 16 až 18 zákona o vykonávaní medzinárodných sankcií.

Spracovávanie a uchovávanie údajov

V neposlednom rade je pre poskytovateľov služieb virtuálnych aktív dôležité, aby získali a uchovávali požadované presné informácie o platcoch a požadované informácie o príjemcoch virtuálneho prevodu aktív okamžite a zabezpečene, a aby v prípade potreby uvedené informácie poskytli FSJ, či iným oprávneným orgánom. Rovnaké povinnosti platia aj pre finančné inštitúcie pri zasielaní alebo prijímaní prevodov virtuálnych aktív v mene klienta. Predmetná povinnosť povinných osôb spracovávať a uchovávať požadované údaje je zakotvená v ustanovení § 19 zákona. Podľa § 19 ods. 2 zákona je povinná osoba povinná uchovávať počas piatich rokov

- a) od skončenia zmluvného vzťahu s klientom údaje a písomné doklady získané podľa § 10, § 11, § 12 a 14 zákona,
- b) od vykonania obchodu všetky údaje a písomné doklady o ňom.

Podľa § 19 ods. 3 zákona je povinná osoba povinná uchovávať údaje a písomné doklady podľa odseku 2 aj dlhšie ako päť rokov, ak o to písomne požiada finančná spravodajská jednotka; finančná spravodajská jednotka v žiadosti uvedie lehotu, ktorá nesmie presiahnuť ďalších päť rokov, a rozsah uchovávania údajov a písomných dokladov.

Záver

Virtuálne aktíva sú technologickou novinkou, ktorá sa neustále vyvíja, čo má za následok jednak potrebu neprestajných legislatívnych zmien, ako aj aktuálnu absenciu ucelenejšej

legislatívy v SR, či celej EÚ v tejto oblasti. Väčšinu virtuálnych mien sprevádza už od ich vzniku silné zameranie na ich anonymitu. Toto predstavuje primárny dôvod ich zneužiteľnosti na nezákonnú činnosť rôzneho charakteru.

S poukazom na uvedené, primárnym účelom zaradenia poskytovateľov služieb v oblasti virtuálnych aktív medzi povinné osoby bolo okrem transpozície smernice (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu, aj zabránenie použitia virtuálnych aktív na účely legalizácie a financovania terorizmu. Práve dôsledným plnením zákonných povinností zo strany poskytovateľov služieb v oblasti virtuálnych aktív ako povinných osôb, je prostriedkom na dosiahnutie uvedeného účelu.

plk. Mgr. František Sailer
riaditeľ
finančnej spravodajskej jednotky